

RTÜK'ün İnternet Denetimi: İlgili Mevzuat Üzerine Bir Değerlendirme

Merve ERGÜNEY, Samsun Üniversitesi, İletişim Tasarımı ve Yönetimi Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi, merve.erguney@samsun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1397-5769

ÖZ

Yirmibirinci yüzyılın başlarından itibaren internet, yaşamın hemen her alanında etkin ve yaygın bir biçimde kullanılmaya başlamıştır. İnternet, ifade hürriyetinin en önemli araçları olan; gazete, dergi, radyo, televizyon ve sinema gibi diğer tüm kitle iletişim araçlarını bünyesinde barındırmaktadır. İnternet yayımlarının ifade hürriyetini engellemeyecek biçimde, demokratik ve özgür bir yayıncılık anlayışı içerisinde düzenlenmesi son derece önemlidir. Bu çalışma, 21 Mart 2018 tarihinde 6112 sayılı Kanun'a eklenen "Yayın Hizmetlerinin İnternet Ortamından Sunumu" kenar başlıklı 29/A maddesi ve bu madde kapsamında, 1 Ağustos 2019 tarihinde çıkarılan "Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik" üzerine hazırlanmış eleştirel bir değerlendirme niteliğindedir. Çalışma 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin genel değerlendirmesini ve ilgili Yönetmelikteki maddelerin ayrı ayrı incelenmesini içermektedir. Çalışmanın amacı söz konusu hukukî düzenlemelerdeki problemleri noktalara yasal dayanaklarıyla birlikte ortaya koymaktır. Çalışmada belgesel tarama yöntemi kullanılmıştır. Yapılan incelemeler neticesinde söz konusu düzenlemelerin, ifade hürriyeti, hukukî belirlilik ve hukuk güvenliği bakımından bazı sorunlar içerdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : RTÜK, İnternet, İnternet Denetimi, İnternet Hukuku, İnternet Yayıncılığı

RTÜK's Internet Control: An Evaluation on the Related Legislation

ABSTRACT

Content Since the beginning of the twenty-first century, the internet has started to be used effectively and widely in almost all areas of life. The Internet includes all other mass media such as newspapers, magazines, radio, television, and cinema, which are the most important tools of freedom of expression. It is extremely important to organize the broadcasts of the Internet in a democratic and free publishing concept, without hindering the freedom of expression. This study is a critical evaluation based on Article 29/A entitled "Web-based broadcasting services" added to the Law No. 6112 on March 21, 2018 and "The "Regulation on the Web-Based Presentation of Radio and Television Broadcasts and Video On-Demand Services". The study includes the general evaluation of article 29 / A of the Law No. 6112 and the examination of the articles in the related Regulation separately. The aim of the study is to reveal the problematic points in these legal regulations together with their legal basis. Documentary scanning method was used in the study. As a result of the examinations made, it has been determined that the said regulations contain various problems in terms of freedom of expression, legal certainty, and legal security.

Keywords : RTÜK, Internet, Internet Control, Internet Law, Internet Broadcasting

GİRİŞ

Yirmibirinci yüzyılın en yaygın ve etkin biçimde kullanılan kitle iletişim araçlarından biri olan internet, en temel iletişim araçlarından biri haline gelmiştir. Web teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte internet; gazete, dergi, radyo, sinema ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının tümünü bünyesinde barındırır hale gelmiş ve kitle iletişim araçları arasında bir yöndeşme (*convergence*) olgusu ortaya çıkmıştır. Bu yöndeşme (yakınsama) diğer pek çok alanda olduğu gibi internet alanında da hukukî değişiklikler yapılması ihtiyacını doğurmuştur. İnternet yayınlarının toplumsal ve bireysel açıdan sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi bakımından, sınırları belli bir düzen içerisinde yapılması gerektiği şüphesizdir.

İnternet hukuku bakımından yapılan değişiklik ve düzenlemeler, bu alanda sürekli gelişme yaşanması nedeniyle, diğer alanlara nazaran daha fazla olmaktadır. Bu alanda hukukî düzenlemeler yapılırken, internetin vazgeçilmesi imkânsız pek çok işlevi olduğunu kabul etmek ve bu işlevler yerine getirilmediği takdirde toplumun tüm kurumlarının işleyişinde aksaklıklar yaşanabileceğinin bilincinde olunması gerekmektedir. Özellikle ifade hürriyeti bakımından, sınırların doğru bir biçimde belirlenmesi, bu hürriyet alanının ihlâl edilmemesi son derece önemlidir. Yayıncıların da yayın içeriklerini sunarken ülkenin ve toplumun zararına olabilecek yayınlardan kaçınmaları, sorumluluk anlayışı içerisinde davranmaları ve kamu yararını gözetmeleri gerekir. Aksi halde ifade hürriyetinin her zaman ve her yerde saldırıya uğrayacağı ve böylece yeniden ortaya çıkarılma zorunluluğunun doğacağı şüphesizdir (Dönmezer ve Bayraktar, 2016: 137).

İnternet yayıncılığı ile ilgili usul ve esaslar, 23 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe giren 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”da düzenlenmektedir. Medya hizmet sağlayıcıların yayıncılık hizmetlerini, geleneksel yayın tekniklerin yanı sıra internet aracılığıyla da sunmaya başlamaları ve radyo-televizyona özgü içerik türlerinin internet ortamından da sunulabilmesiyle “yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu” ile ilgili bir düzenleme yapılması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda, 21 Mart 2018 tarihinde 7103 Sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 6112 sayılı ‘Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’a “Yayın Hizmetlerinin İnternet Ortamından Sunumu” kenar başlıklı 29/A maddesi eklenmiştir. Böylece Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)’na, yayın hizmetlerini internet ortamından sunan medya hizmet sağlayıcıları denetleme yetkisi verilmiştir. Bu yasal düzenlemenin ardından 1 Ağustos 2019 tarihinde “Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik” çıkarılarak söz konusu yayınların denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Radyo ve televizyon alanını düzenlemek ve denetlemekle yükümlü bir kurum olan RTÜK’ün, yayın hizmetlerini internet ortamından sunan medya hizmet sağlayıcıları denetlemesi, tartışmalı bir konu haline

gelmiştir. Yapılan düzenlemeler, medya hizmet sağlayıcıları pek çok soru işaretiyle karşı karşıya getirmiştir. Medya hizmet sağlayıcıların mevzuatla ilgili yaşadığı sorunların çözümü kavuşturulması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışma, objektif ve eleştirel bir yaklaşım çerçevesinde; uygulamada yaşanabilecek problemleri ortaya koymak ve çözüm önerileri sunmak amacıyla kaleme alınmıştır. Çalışma, söz konusu düzenlemeler ile ilgili gelecekte yapılacak değişikliklerde bir referans oluşturma gayretiyle hazırlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma ‘belgesel tarama yöntemi’nden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Karasar, belgesel tarama yöntemini “belli bir amaca yönelik olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme” olarak tanımlamıştır (Karasar, 1994: 183). Rummel (1968) ve Best (1959) mevcut kayıt ve ya belgelerin veri kaynağı olarak kullanılmasını ‘doküman metodu’ olarak tanımlamaktadırlar (Best, 1959; Rummel, 1968; akt. Karasar, 2007: 183). Çalışmada ilgili literatür taranarak, öncelikle internet kavramı, tarihçesi, dünyada ve Türkiye’de internet alanında yapılan hukuki düzenlemeler genel bir çerçeveye sunulmuş; RTÜK’ün yayın hizmetlerini internet ortamından sunan medya hizmet sağlayıcıları denetlemesini öngören mevzuat, ifade hürriyeti bakımından incelenmiş, ardından, denetimin hangi yayınları kapsadığı, lisans işlemleri ve iletim yetkisi, RTÜK’e ödenecek ücretler, yayın içeriklerinin denetiminin nasıl yapılacağı gibi konular üzerinde durulmuş ve problemler ortaya konmaya çalışılmıştır.

SINIRLILIKLAR

Çalışma, RTÜK’ün internet denetimini düzenleyen 6112 sayılı Kanun’unun 29/A maddesi ve “Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik” ile sınırlandırılmıştır. Zira çalışmanın konusu RTÜK’ün internet denetimi hakkındaki mevzuatla ilgilidir. İnterneti düzenleyen 5651 sayılı Kanun’da yer alan düzenlemelere ilgili olduğu ölçüde kısmen değinilmiştir.

1. İNTERNET HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. İnternet Kavramı ve Tarihçesi

İnternet, İngilizce kökenli bir kavramdır. Bu kavram “inter” (international kelimesinin kısaltması) öneki ile “net” (network kelimesinin kısaltması) kelimesinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Türkçe’de “inter” kelimesi “arası”, “net” kelimesi ise “ağ” anlamına gelmektedir. İnternet kelimesi Türkçe’de “ağlar arası ağ” veya “ağların ağı” şeklinde yer bulmuştur (Karaduman, 2003:138; Aliyev, 2018: 80). İnternet, birbirinden bağımsız bilgisayarların birbirine bağlandığı serbest bir iletişim ağıdır (Ryan 2019, 26). İçel, interneti iki veya daha çok sayıda bilgisayarın birbirleriyle bağlantı kurması anlamına gelen bilgisayar ağları (network)’nın aralarında tekrar bağlantı sağlamalarıyla oluşan ve dünya çapında hızla

gelişip büyüyen bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemi olarak tanımlamaktadır (2018: 491).

İnternet ilk olarak 1960'lı yıllarda askerî amaçlarla kullanılmak üzere Amerikan üniversite ve laboratuvarlarında geliştirilmeye başlanmıştır. 1970'lerde ARPANET (Advanced Research Projects Agency of the Department of Defense) adı verilen askerî bilgisayar ağı kurulmuştur. ARPANET sistemi ile birlikte elektronik posta ve ağ haberleri gibi servislerin gelişimi sağlanmış ve 1980 yılında Amerikan ordusu MILNET (Military Network)'i kurarak, ARPANET'i tamamen sivil kullanıma bırakmıştır. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D)'nin yanı sıra İngiltere ve Japonya'da da yeni ağ sistemlerinin geliştirilmesi üzerine çeşitli çalışmalar yapılmış, 1984 yılında İngiltere'de kurulan JANET (Joint Academic Network) , A.B.D. dışında kurulan ilk internet ağı olmuştur (Sınar, 2001: 23). 1989 yılında, kurulan ağ üzerinden bilgi/dosya/arşiv paylaşımına yönelik çalışmalar yapılmış ve takip eden süreçte internet yaygınlaşarak iş dünyası ve kamu yönetimi tarafından kullanılmaya başlanmıştır. 1993'te ise world wide web (www) temelli ağlar ile bilgiye erişim kolaylaşmış, erişilen bilgiler ve sunulan hizmetler miktar ve çeşitlilik bakımından artmıştır (İçel, 2018: 492; Dedeoğlu, 2016: 29-31).

Türkiye, 12 Nisan 1993 tarihinde TÜBİTAK-ODTÜ (TR-NET) iş birliği ile, Devlet Planlama Teşkilatı Projesi çerçevesinde küresel internete bağlanmıştır. Bu bağlantı uzunca bir süre Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden gerçekleşmiş daha sonra Ege Üniversitesi (1994) Bilkent Üniversitesi (1995), Boğaziçi (1995), İstanbul Teknik Üniversitesi (1996) bağlantıları gerçekleştirilmiştir. Türk Telekom'un 1995 yılında açtığı ihale ile bir konsorsiyum tarafından oluşturulan TURNET, 1996 Ağustos ayında çalışmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra, Haziran 1996'da TÜBİTAK bünyesinde Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) adıyla yeni bir merkez kurulmuştur. ULAKBİM'in temel görevi; en yeni teknolojileri kullanarak Türkiye çapında tüm eğitim ve araştırma kuruluşlarını birbirine bağlayacak Ulusal Akademik Ağ (ULAKNET) adıyla hızlı bir iletişim ağı kurmak ve bu ağ aracılığı ile bilgi hizmetleri vermek olarak belirlenmiştir (İçel, 2018: 501).

İnternetin gelişim ve değişim süreci 2000'li yılların başlarından itibaren büyük bir ivme kazanmıştır. Bu gelişim ve değişimin paralelinde internet, en hızlı ve etkili kitle iletişim aracı haline gelmiştir. 1994 yılı sonunda internete bağlanan bilgisayar sayısı 2 milyon civarında iken günümüzde bu sayılar milyarlar ile ifade edilir hale gelmiştir (İçel, 2018: 492) **We are social** ve **Hootsuıt** tarafından her yıl hazırlanan **internet kullanıcı istatistiklerine** bakıldığında, 2019 yılında dünyada 4.39 milyar internet kullanıcısı bulunduğu görülmektedir. Dünya üzerinde internet kullanıcı sayısı bir yılda 366 milyon (yüzde 9) artmıştır. 82,4 milyon nüfusa sahip Türkiye'de ise nüfusun %72'sini oluşturan 59.36 milyon internet kullanıcısı olduğu bildirilmektedir. 2018 yılı Ocak ayına göre internet kullanıcılarının Türkiye'de, dünya ile paralel olarak, %9 oranında arttığı, yani 5 milyonluk bir artış yaşandığı tespit edilmiştir (Global Digital 2019 Reports).

Böylesine geniş bir alan ve nüfus tarafından kullanılan internetin bugünü ve geleceği, toplumun bugünü ve geleceği ile yakından ilgilidir. Bu nedenle internetin nasıl, hangi amaçlar doğrultusunda kullanılacağı ve nasıl yönetildiği toplumun bütün fertlerini doğrudan ilgilendirmektedir (Dedeoğlu, 2016: 33). Dolayısıyla Türkiye’de bu alanda yapılan düzenlemelerin, çoksesliliğe ve internetin sunmuş olduğu imkânlardan yararlanmaya fırsat tanıyacak şekilde yapılması son derece önemlidir.

1.2. İnternet Yayınlarına Yönelik Düzenlemeler.

İnternet teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması küresel ilişkilerin geliştirilmesi, karşılıklı etkileşim, eğitim imkânlarının artması gibi pek çok yarar sağlamıştır. Ancak bu gelişim ve yaygınlaşmanın sunduğu yararların yanı sıra, yayınlanan bilgilerin doğru olup olmadığı, başkalarına zarar verilip verilmediği, bilgi ve habere eşit erişim hakkı olup olmadığı gibi pek çok sorun da gündeme gelmiştir (Dedeoğlu, 2016: 13). Bu bağlamda internetin sunmuş olduğu imkânlardan daha fazla yararlanılması, ortaya çıkan sorunların ise hukukî açıdan bir takım sınırlamalar ve tedbirler konularak azaltılması konusu gündeme gelmiştir. Böylece, dünyada ve Türkiye’de internete yönelik pek çok hukukî düzenleme yapılmıştır.

1.2.1. Dünyada İnternet Yayınlarına Yönelik Düzenlemeler

İnternetin zararlarından ilk şikâyet eden ve bu hususta önlem almak amacıyla ilk adımı atan devlet, internetin doğduğu ülke olan *Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)* olmuştur (İçel, 2018: 496). Bu kapsamda, 1934 yılında çıkarılan Telekomünikasyon Yasası’na, internet üzerinden suç içerikli yayınların önlenmesi amacıyla, 8 Şubat 1996 tarihinde “İletişim Ahlâk Yasası” (Communications Decency Act-CDA) ile yeni hükümler getirilmiştir. Bu yeni hükümlere göre, internet üzerinden pornografik veya şiddet içerikli yayın yapılması suç olarak kabul edilmiş ve bu yayınları gerçekleştirenlerin 2 yıla kadar hapis cezası ile 250.000 dolara kadar para cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştür. Fakat bir yıl sonra Amerikan Yüksek Mahkemesi, hükmü Anayasa’ya aykırı bularak iptal etmiştir. Yüksek Mahkeme’nin karar gerekçesi şöyledir: “*Demokratik bir toplumda serbest toplumsal fikir alışverişinin sağlayacağı toplumsal yarar, internette sansürün sağlayabileceği toplumsal yararlarla karşılaştırılamayacak kadar çok daha önemlidir.*” (Sieber’den akt. İçel, 2018: 496-497). Bu karar, A.B.D.’de internete ilişkin yapılan diğer düzenlemeler açısından da belirleyici nitelikte olmuştur. 1998 yılında çıkarılan çocuk pornografisinin önlenmesini amaçlayan düzenleme (Child On-line Protection Act-COPA) ile 1997 yılında çıkarılan internet üzerinden kumar oynatılmasını önlemeyi amaçlayan düzenleme (Internet Gambling Prohibition Act), Yüksek Mahkeme’nin CDA kararında almış olduğu ölçütler çerçevesinde hazırlanmıştır (Sinar, 2001: 95-96).

Federal Almanya’daki gelişmelere bakıldığında, internet yayınlarına ilişkin ilk düzenlemenin, bilişim ve iletişim alanındaki düzenlemelerin bir uzantısı olarak 13 Haziran 1997 tarihinde Teleservisler Kanunu (Teledienstgesetz- TDG) ile yapıldığı görülmektedir (İçel,

2018: 497). Teleservisler Kanunu'nun ismi daha sonra teleservisler ile medya servisleri arasındaki ayrımı kaldırmak amacıyla "Telemedya Kanunu" (Telemediengesetz) olarak değiştirilmiştir. "Telemedya" terimi tüm elektronik bilişim ve iletişim (haberleşme) hizmetlerini yani, kişisel web sayfaları, bloglar, online satış mağazaları, sohbet odaları, podcastlar, web portallarını da kapsar biçimde kullanılmıştır. Federal Hükümet 2007'de Telemedya Kanunu'nu* çıkarmıştır. Bu kanun, bilgiye erişim hakkını, kişisel verilerin özel olarak korunmasına yönelik hükümleri, şeffaflık kurallarını ve 7. ila 10. maddeleri arasında internet servis sağlayıcılarının sorumluluklarını düzenlemektedir (Kaya, 2015: 747).

İnternette işlenen suçlarla etkin bir şekilde mücadele etmek ve bu hususta uluslararası boyutlarda ortak iş birliği yapılması amacıyla özellikle Avrupa Birliği tarafından önemli çalışmalar yapılmıştır (İçel, 2018:499). Bu kapsamda en önemli adım, 29 Haziran 2001 tarihinde (27 No'lu Nihai Versiyonu) yayınlanan "Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi" ile atılmıştır (İçel 2018, 500). 23 Kasım 2001 tarihinde Macaristan'ın Budapeşte şehrinde imzaya açılan ve 1 Temmuz 2004'te yürürlüğe giren Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi[†] (The Council of Europe's Convention on Cybercrime), Türkiye tarafından 10 Kasım 2010 tarihinde Fransa'nın Strasbourg kentinde imzalanmıştır (Council of Europe, 2020). Sözleşmenin onanması ile ilgili yasa tasarısı uzun bir müddet bekletildikten sonra 02.05.2014-28988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'de öngörüldüğü üzere, 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren Türkiye Sözleşme'nin tarafı olmuştur (İçel, 2018: 500).

İnternet alanındaki düzenlemelere bakıldığında tüm dünyada ortak bir payda olarak çocuk pornosu, uyuşturucu ticareti gibi konularda çok hassas ve birlikte mücadele edildiği görülmektedir (Akgül, 2008: 373). Türkiye ve diğer pek çok ülkede internet yayınlarından kimlerin sorumlu olduğuna ve internet yayınlarının düzenlenmesi ve denetlenmesine yönelik, yakın tarihli birçok düzenleme yapılmıştır.

1.2.2. Türkiye'de İnternet Yayınlarına Yönelik Düzenlemeler

İnternete ilişkin özel hukuki düzenlemeler, aralarında Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa, İtalya ve İngiltere'nin de yer aldığı ülkelerde 80'li yıllar ile 90'lı yılların başlarında yapılmıştır. Türkiye'de ise 2000 yılından bu yana yaygın olarak kullanılmasına rağmen, internete yönelik özel bir düzenleme ancak 2007 yılında yapılabilmektedir (Gürkaynak vd., 2010: 2) 2007 yılından önce internet alanında, Türk Ceza Kanunu (TCK), Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) ve Basın Kanunu gibi mevzuat hükümleri uygulanmıştır (Canata, 2016: 193-194). 2005 yılında Müzik Yapımcıları Derneği (MUYAP)'nin internet üzerinden müzik parçalarının indirilmesine karşı mahkemelere başvurması ile yürürlükteki genel mevzuat kapsamında "ihtiyati tedbir kararı" niteliğinde almış olduğu erişim engelleme kararı

* Tele Medya Kanunu'nun tam metni için bkz. <https://www.gesetze-im-internet.de/tmg/>

[†] Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nin Türkçe ve İngilizce tam metni için bkz. R.G. 09.08.2014-29083 Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140809-5.htm> Erişim Tarihi: 20.02.2020.

ile başlayan erişim engellemeleri ve akabinde, 2006 yılında çocuk pornografisi içeren yayınlar yapılması ve bu husustaki şikayetlerin artması ile birlikte internet yayınlarının özel bir kanun ile düzenlenmesi ihtiyacı kamuoyunda yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar neticesinde Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan “Elektronik Ortamda İşlenen Suçların Önlenmesi ile 2559 ve 2937 sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” ile “Bilişim Sistemi Üzerinden Suç Teşkil Eden Zararlı Yayınlarla Mücadele Hakkında Kanun Teklifi” Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde görüşülerek, 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” adı ile 4 Mayıs 2007 tarihinde kabul edilmiş, 23 Mayıs 2007 tarih ve 26530 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece Türkiye’de internet alanına özgü ilk yasal düzenleme hayata geçmiştir.

5651 sayılı Kanun’un gerekçesi şu şekilde belirtilmiştir (5651 Sayılı Kanun Teklifi, 2007).

“Dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, ülkemizde de, internet ortamının sağladığı imkânların suistimal edilmesi suretiyle işlenen suçlarla mücadele konusunda etkin ve doğru bir yapılanmayı mümkün kılacak özel bir kanun çıkartılması zorunlu hâle gelmiş bulunmaktadır.”

Kanun’un amaç ve kapsamı; içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir (m.1).

5651 sayılı Kanun ile ilk defa (BTK, 2020);

- İçerik sağlayıcı, yer ve erişim sağlayıcı, toplu kullanım sağlayıcı gibi internet aktörlerinin tanımı yapılmış ve bu aktörlerin hakları ve yükümlülükleri belirlenmiştir.
- İnternet ortamında yapılan yayınlara yönelik erişimin engellenmesi usul ve esasları belirlenmiştir.
- İnternet ortamında yayınlanan içerik nedeniyle haklarının ihlâl edildiğini iddia eden kişilerle ilgili; “içeriğin yayından çıkarılmasını sağlama ve cevap hakkı” uygulamalarına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir*.

*“İçeriğin yayından çıkarılmasını sağlama ve cevap hakkı” 6 Şubat 2014 tarih ve 6518 sayılı Kanun’un 93. Maddesiyle “içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” şeklinde düzenlenmiştir.

- Konusu suç teşkil eden (ve/veya küçükler için zararlı olan) içerik kapsamında filtreleme usulü öngörülmüştür.
- Türkiye'de internet ortamındaki yayınlardan kanunda belirtilen katalog suçlara ilişkin şikâyetlerin yapılabileceği internet bilgi ihbar merkezi (ihbarweb.org.tr) kurulmuştur.

5651 sayılı Kanun'da, çıkarıldığı günden bugüne kadar birçok kez değişiklik yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler de internet yayınları yoluyla işlenen suçlarla mücadelede yetersiz kalmış ve idareye verilen sınırsız yetkilerden ve erişim engelleme kararlarından dolayı 5651 Sayılı Kanun sansür kanunu olarak anılmaktan kurtulamamıştır (Canata, 2016: 196). Kanaatimizce, internet ile ilgili her türlü baskıcı, anti-demokratik ve ifade hürriyetini tehdit eden uygulama, sansür niteliği taşımaktadır. Hâl böyle iken radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumuyla ilgili olarak 6112 sayılı Kanun'a 29/A maddesinin eklenmesi ve ilgili Yönetmelik'in çıkarılmasıyla getirilen yaptırım ve yükümlülükler "internette sansür" konusunu yeniden gündeme getirmiştir.

2. RTÜK'e İnterneti Denetleme Yetkisi Veren Yasal Düzenleme

21 Mart 2018 tarihinde 7103 Sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 6112 sayılı 'Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'a eklenen "Yayın Hizmetlerinin İnternet Ortamından Sunumu" kenar başlıklı 29/A maddesi ile;

"(1) Üst Kuruldan geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, bu hak ve lisansları ile yayınlarını bu Kanun ve 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümlerine uygun olarak internet ortamından da sunabilirler. Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini sadece internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılar Üst Kuruldan yayın lisansı, bu yayınları internet ortamından iletmek isteyen platform işletmecileri de Üst Kuruldan yayın iletim yetkisi almak zorundadır.

(2) Üst Kuruldan geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunmayan ya da bu hak ve/veya lisansı iptal edilen gerçek ve tüzel kişilerin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletilişinin Üst Kurulca tespiti halinde Üst Kurulun talebi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından internet ortamındaki söz konusu yayınlara ilişkin olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu karar, gereği yapılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna gönderilir. Sulh ceza hâkimi, Üst Kurulun talebini en geç yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın karara bağlar. Bu karara karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Bu madde uyarınca verilen

içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı hakkında 5651 sayılı Kanunun 8/A maddesinin üçüncü ve beşinci fıkraları uygulanır.”

(3) İçerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu Üst Kurulun görev alanına ilişkin uluslararası anlaşmalar ve bu Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılarının veya platform işletmecilerinin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletimi ile internet ortamından Türkçe olarak Türkiye’ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye’ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşlarının yayın hizmetleri hakkında da ikinci fıkra hükümleri uygulanır. Bu kuruluşların internet ortamındaki yayınlarına devam edebilmeleri için Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altındaki diğer kuruluşlar gibi Üst Kuruldan yayın lisansı, bu kapsamdaki platform işletmecilerinin de yayın iletim yetkisi alması zorunludur.

(4) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, bireysel iletişim bu madde kapsamında değerlendirilmez ve radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformlar ile radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerine yalnızca yer sağlayan gerçek ve tüzel kişiler bu maddenin uygulanmasında platform işletmecisi sayılmaz.

(5) İnternet ortamından radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin sunumuna, bu hizmetlerin iletimine, internet ortamından medya hizmet sağlayıcılara yayın lisansı, platform işletmecilerine de yayın iletim yetkisi verilmesine, söz konusu yayınların denetlenmesine ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Üst Kurul ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde müştereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” şeklinde bir düzenleme yapılmıştır.

Böylece, internet ortamından radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin sunumuna, bu hizmetlerin iletimine, internet ortamından medya hizmet sağlayıcılara yayın lisansı, platform işletmecilerine de yayın iletim yetkisi verileceği hüküm altına alınmış ve bu yayınların denetlenmesi ve maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esasların RTÜK ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından müştereken çıkarılacak bir yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Nitekim, bu iki kurum tarafından müştereken hazırlanan “Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında

Yönetmelik" 1 Ağustos 2019 tarihinde, 30849 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında söz konusu Kanun maddesi ve Yönetmelik ile ilgili değerlendirmeler yapılacaktır.

2.1. RTÜK Hangi İnternet Yayınlarını Denetleyebilecek?

Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik'in kapsamının belirlendiği 2. maddesinin 1.fıkrasında; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu ile bu yayın hizmetlerini internet ortamından sunan özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşları ve bu yayın hizmetlerinin iletimini sağlayan platform işletmecilerini kapsadığı belirtilmektedir.

Yönetmelik'in 4. Maddesinde;

İnternet radyo yayını: Bireysel iletişim hizmetleri dışında, programların bir yayın akış çizelgesine dayalı internet ortamından yapılan ses ve veri yayını(m.4/1-k)

İnternet televizyon yayını: Bireysel iletişim hizmetlerinin dışında, programların bir yayın akış çizelgesine dayalı olarak izlenebilmesi amacıyla bir medya hizmet sağlayıcı tarafından sunulan şifreli veya şifresiz görsel-ışitsel yayın hizmetinin internet ortamından yayınlanması (m.4/1-l)

İsteğe bağlı yayın hizmeti: Programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve/veya münferit isteği üzerine medya hizmet sağlayıcı tarafından düzenlenmiş bir program kataloğuna bağlı olarak izlendiği veya dinlendiği yayın hizmeti (m.4/1-ı)

Medya hizmet sağlayıcı: Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editoryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişiyi (m.4/1-r)

İnternet yayın platform işletmecisi: Çok sayıda radyo, televizyon ve/veya isteğe bağlı yayın hizmetini internet ortamından kendilerine ait bir URL adresi ve/veya mobil uygulamalar vasıtasıyla iletimini sağlayarak, doğrudan ve/veya koşullu erişim yoluyla tümleşik televizyon alıcısı, bilgisayar, akıllı telefon, tablet veya benzeri cihazlarla alınabilecek şekilde kullanıcıların hizmetine sunan kuruluşu (m. 4/1-m), olarak tanımlanmaktadır.

Yönetmelik'in 2. maddesinin 1.fıkrasından anlaşılacağı üzere, Joy Türk, Super FM, Radyo Turkuaz, Kral FM, Radyo Viva gibi internet üzerinden doğrudan radyo yayını yapan internet radyoları; NTV, A Haber, Show Tv, 24 TV, Bloomberg gibi internet üzerinden televizyon yayını yapan internet televizyonları; Netflix, BluTV, PuhuTV, TV Plus gibi isteğe bağlı yayın hizmeti sunan platformların Yönetmelik kapsamında değerlendirileceği anlaşılmaktadır.

Yönetmelik'in 2. maddesinin 2. fıkrasının a bendinde; bireysel iletişim hizmetlerinin bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilmeyeceğine hükmedilmiş; Tanımlar kenar başlıklı 4. maddenin 1. fıkrasının a bendinde 'bireysel iletişim hizmetleri': "*kişiler arası görsel-işitsel etkileşim ve iletişimi sağlama yolu*" olarak tanımlanmıştır. Buradaki bireysel iletişim tanımı, kanaatimizce yeterince açık ve net değildir. Buradan, bireysel iletişim hizmetlerinin dışında tüm görsel ve işitsel yayınların Yönetmelik kapsamında değerlendirilebileceği anlamı çıkabilecektir.

Yönetmelik'te radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformlar (m.2/2-b) ile radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerine yalnızca yer sağlayan gerçek ve tüzel kişilerin (m.2/2-c) platform işletmecisi sayılmayacağı belirtilmiştir. Fakat, burada geçen '*yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platform*' ifadesi ile hangi platformların kastedildiği anlaşılamamaktadır. Dolayısıyla RTÜK'ün denetimi kapsamına giren platformların hangileri olacağı Yönetmelik kapsamının ne ölçüde esnetilebileceği tarafımızca muğlak ve yoruma açık görülmektedir.

Kanunlar "hukukî belirlilik" ilkesine göre düzenlenir. AİHM'nin 2012 (3111/10) kararında; internet yayınlarının denetimi için hukukî düzenleme yeterli görülmeyip yasanın net olması, kısıtlamanın meşru amacının olması ve mutlak yargısal denetim sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Benzer biçimde Anayasa Mahkemesinin 2016/27 Nolu kararındaki* (7.4.2016 tarihli, Esas No:2015/94) içtihatı göre;

"Anayasa'nın 2'nci maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri belirliliktir. Bu ilkeye göre kanun düzenlemelerinin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir tereddüde ve şüpheye yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu tedbirler içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuki güvencilerle bağlantılı olup birey hangi somut eylem ve olguya hangi hukuki müeyyidenin veya neticenin bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını belirler. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar."

Anayasa Mahkemesinin bu kararında da ifade edildiği üzere, kanun düzenlemeleri "hukuki güvence" ve "belirlilik" ilkeleri gözetilerek yapılmalıdır. Aksi halde kamu otoritelerinin yetkilerinin sınırlarının belirsizliği söz konusu olacaktır. Yönetmelik'teki tanımların net ve

* Anayasa Mahkemesi'nin 2016/27 Nolu kararı için bkz. https://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/GenelKurul/Basvuru_Karari/2016-27.pdf Erişim Tarihi: 28.03.2020

anlaşılır bir biçimde yapılmaması, hangi yayınların bu Yönetmelik kapsamında olduğu hususunda bir karışıklık ortaya çıkarmaktadır. İlgili maddelerin açık, net, anlaşılır ve nesnel olmadığı ve kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına imkân verebileceği görülmektedir. Kanaatimizce, Yönetmelik'in internet üzerinden yapılan hangi yayınları kapsadığı konusu netlik kazandırılması gereken bir konudur.

2.1.2. Bir Başka Ülkenin Yargı Yetkisi Altındaki Medya Hizmet Sağlayıcıların Durumu

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin 3. fıkrasında, içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu Üst Kurulun görev alanına ilişkin uluslararası antlaşmalar ve bu Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılarının veya platform işletmecilerinin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletimi ile internet ortamından Türkçe olarak Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşlarının yayın hizmetleri hakkında da 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkra hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. Benzer şekilde, Yönetmelik'in 5. maddesinin 8. Fıkrasında, içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Üst Kurulun görev alanına ilişkin uluslararası antlaşmalar ve 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılarının veya platform işletmecilerinin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletimi ile internet ortamından Türkçe olarak Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşlarının yayın hizmetleri hakkında da bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Fakat bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılara söz konusu mevzuat gereği, örneğin 'erişimin engellenmesi kararı' gibi bir takım yaptırımlarda bulunmanın, internet dünyasında teknik olarak ne kadar işlevsel olduğu şüphelidir.

Günümüzde internetin dünya üzerinde ulaşamadığı bir nokta neredeyse kalmamıştır. Geleneksel yayıncılıkta olduğu gibi internet yayınlarında ulusal ya da uluslararası yayıncılıktan bahsetmek doğru değildir. Birden çok internet sunucusunda bulunan herhangi bir internet içeriğinin engellenmesi, internet dünyasında teknik olarak mümkün de değildir. Zira, geçmişte Türkiye'de Twitter, YouTube ve wikipedia gibi internet sitelerine yönelik erişimin engellenmesi kararlarına rağmen, bu sitelere ait URL* (Uniform Resource Locator) adreslerine erişim engellemesi teknik olarak mümkün olmadığından, pek çok kişi bu sitelere

* URL: İnternet'te bir kaynağa (belge veya resim gibi) rastgelen, standart bir formata uygun bir karakter tertibidir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/URL>, Erişim Tarihi:10.03.2020).

başka yollardan erişebilmiştir. Ryan'ın aşağıdaki tespiti devletlerin internet içeriklerini sansürlemedeki başarısızlığını ortaya koymaktadır (2019: 224):

“...birden fazla internet sunucusunda bulunan dijital metinleri yakmaya hiçbir odun yığınının ya da alevin gücü yetmez. Dijital çağda bir devletin yasakladığı malzeme ve içerik, diğer bir devlet tarafından koruma altına alınabilir. Ne var ki devletler, yasaklı içerikleri kaynağında yok etmeye güçleri yetmediği takdirde, vatandaşların bu içeriklere erişimini engellemeye yönelik girişimlerde bulunabiliyorlar. Yine de en gaddar halinde mürekkebe hükmetmeyi başarmış olsa bile devlet, artık çevrimiçi metinler karşısında zayıf kalıyor.”

Buradan yola çıkarak, bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki internet yayınlarının yayınlamış oldukları diğer ülkenin yasal yaptırımlarına tâbi tutulması, internetin sunmuş olduğu teknik imkânların karşısında 'akıntıya kürek çekmek' şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Avrupa Konseyi (2014, 13-14) tarafından yayınlanan “İnternet ve Daha Geniş Dijital Dünyada Hukukun Üstünlüğü” isimli çalışmada, birçok devletin kanunlarına göre, bir ülkeden yayınlanan bir internet içeriğinde, bu içeriği sunan ülkede kanuna uygun olsa bile, bu içerik bir başka ülkenin kanunlarına aykırıysa, içeriği sunan kimselerin, diğer ülkenin kanunlarına göre bundan sorumlu tutulabildiği dile getirilmiştir. Bu konuyu çözümlen bir yolu olarak “devletler ve ulusal mahkemelerin, yurtdışından internet üzerinden dağıtılan ifade ve bilgiler uluslararası hukuka göre usulsüz olmadığı ya da devletin yargılama yetkisini kullanmasını haklı çıkaran bariz bağlantılar sunmadığı sürece, bu ifade ve bilgilere kendi yerel yasal standartlarını uygulamaktan kaçınacaklarını açık bir şekilde göstermeleri” tavsiye edilmiştir.

Johnson ve Post, internetin coğrafi bir sınırının bulunmaması nedeniyle, bu alanın mülkîlik esasına göre yönetilmesinin etkili ve meşru olmadığını savunmaktadırlar. Hatta internetin zamanla kendi hukukunu yaratmaya başlayacağını, internetteki sorunların özyönetim yaklaşımıyla çözüme kavuşacağını öne sürmüşlerdir (Johnson ve Post 1996: 1370; Barlow 1996; akt. Aliyev, 2018, 18). Kanaatimizce, bugün gelinen noktada internet, yalnızca bireylerin özyönetimine bırakılacak bir alan değildir. Fakat bununla birlikte, sıkı sıkıya kurullarla ve yasaklarla çevrelenecek bir alan da değildir.

2.2. Lisans İşlemleri ve Yayın İletim Yetkisi

6112 Sayılı Kanun'a eklenen 29/A maddesi ve ilgili Yönetmelik'in 5. maddesinin 1. fıkrası gereğince; Üst Kuruldan geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, bu hak ve lisansları ile yayınlarını 6112 sayılı Kanun ve 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümlerine uygun olarak

internet ortamından da sunabilirler. Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini sadece internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılar Üst Kurul'dan yayın lisansı, bu yayınları internet ortamından iletmek isteyen platform işletmecileri de Üst Kurul'dan yayın iletim yetkisi almak zorundadır.

Yönetmelik'in Tanımlar kenar başlıklı 4. maddesinin 'i' bendinde "*İnternet ortamından yayın iletim yetkisi: İnternet yayın platform işletmecisi kuruluşların radyo, televizyon ve/veya isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından ve/veya mobil uygulamalar vasıtasıyla iletebilmeleri için Üst Kurulca verilen yetkilendirme belgesi*"; 4. maddesinin 'j' bendinde "*İnternet ortamından yayın lisansı: medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, mobil uygulamalar dâhil internet ortamından tümleşik televizyon alıcısı, bilgisayar, akıllı telefon, tablet ve benzeri cihazlarla alınabilecek şekilde radyo, televizyon ve/veya isteğe bağlı yayın yapabilmeleri için Üst Kurulca verilen izin belgesi*" olarak tanımlanmıştır.

Yönetmelik'te belirtilen şartları sağlayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan internet ortamından radyo yayını sunmak için talepte bulunanlara İNTERNET-RD yayın lisansı, internet ortamından televizyon yayını sunmak için talepte bulunanlara İNTERNET-TV yayın lisansı, internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak için talepte bulunanlara İNTERNET-İBYH yayın lisansı verileceği hükmedilmiştir (m. 5/f.3).

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin 3. fıkrası ve Yönetmelik'in 5. maddesinin 8. fıkrası gereği, içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu Üst Kurulun görev alanına ilişkin uluslararası antlaşmalar ve 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılarının veya platform işletmecilerinin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletimi ile internet ortamından Türkçe olarak Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşlarının; internet ortamındaki yayınlarına devam edebilmeleri için Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altındaki diğer kuruluşlar gibi Üst Kuruldan internet ortamından yayın lisansı, bu kapsamdaki platform işletmecilerinin de internet ortamından yayın iletim yetkisi alması zorunludur.

Yönetmelik'in 4. maddesindeki, Yönetmelik kapsamında değerlendirilecek yayınları ifade eden tanımlara bakıldığında, "programları belli bir yayın akış çizelgesine dayalı" yayınların vurgulandığı görülmektedir. Belli bir yayın akışına sahip olmayan, fakat sürekli olarak görsel-işitsel içerikler üretilen Türkçe yayın yapan pek çok yabancı haber siteleri bulunmaktadır. Bunlar Yönetmelik'in 2. maddesinin 2. fıkrasının b bendi kapsamında "*radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformlar*" olarak mı değerlendirilecek, yoksa bu haber sitelerinin yayın lisansı alması gerekecek mi sorusu karşılıksız kalmaktadır.

Anayasa'nın 26. maddesinde "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir." denilmektedir. Anayasa'da radyo ve televizyon yayınlarının izin sistemine bağlanabileceği öngörülmüş ve 6112 sayılı Kanun'da da lisans izni ve ücreti alınmasına imkân sağlayan bir yasal düzenleme yapılmıştır. İçel'e göre (2018, 100); internet ANY.26/1. maddede zikredilen ve izin sistemine tabi olan kitle iletişim araçlarından değildir. Zira bu kitle iletişim aracı "radyo, televizyon, sinema benzeri" olarak kabul edilemez. Kanaatimizce, söz konusu düzenleme ile internet ortamından yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların izin sistemine tabi tutulması, aksi halde uygulanacak tedbirler Anayasa'ya aykırıdır ve bununla birlikte ifade hürriyetini de engellemektedir.

2.3. RTÜK'e Ödenecek Ücretler

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve ilgili Yönetmelik ile birlikte, internet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın lisans ücreti, internet yayın platform işletmecilerinin yayın iletim yetkilendirme ücreti ödemeleri, bu ücretlerin yanı sıra ticari iletişim gelirlerinden ve abone gelirlerinden pay ödemeleri zorunlu hale gelmiştir.

2.3.1. Yayın Lisans ve Yayın İletim Yetkilendirme Ücretleri

Yönetmelik'in 12., 13., 14. ve 15. maddelerinde "yayın lisans ve yayın iletim yetkilendirme ücreti, lisans süresi, yenilenmesi ve değerlendirme" konuları düzenlenmiştir. İnternet ortamından yayın lisansı 10 yıllık süre için verilmektedir (m.14/f.1). Lisans ücretleri internet radyo yayınları için 10 bin Türk Lirası, internet televizyonu ve isteğe bağlı yayın hizmeti için 100 bin Türk Lirası olarak; internet ortamından tele alışveriş konulu tematik yayın lisans ücretleri bahsi geçen ücretlerin beş katı olarak belirlenmiştir (m.12/ f.1-2) Yayın hizmetlerini abone ve/veya kullanıcılara ücret karşılığında ve koşullu erişim yoluyla sunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar yıllık net satışlarının binde beşini izleyen yılın Nisan ayı sonuna kadar Üst Kurula ödeyeceği hükme bağlanmıştır (m12/f.3).

Yönetmelik'in 12. maddesinin 5. fıkrası uyarınca; "İnternet ortamından yayın lisans ücretleri Üst Kurul tarafından 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılmak suretiyle belirlenerek Üst Kurulun internet sitesinde yayınlanır ve takip eden Ocak ayı başından itibaren uygulanır ve internet ortamından yayın lisans belgesinin düzenlendiği tarihte geçerli olan tarifeye göre ödenir." 2020 yılındaki ücret güncellemesine göre, Ocak ayından başlayarak geçerli olmak üzere; internet radyo yayınları için 12.258,00 Türk Lirası, internet televizyonu ve isteğe bağlı yayın hizmeti için 122.580,00 Türk Lirası lisans ücreti ödenmesi gerekmektedir (RTÜK, 2020a). 13

Mart 2020 tarihine kadar 244 internet televizyon yayını, 631 internet radyo yayını, 2 isteğe bağlı yayın hizmeti lisans başvurusu yapılmıştır (RTÜK, 2020b) .

Yönetmelik'te, internet ortamından yayın iletim yetkilendirme ücreti 100 bin Türk Lirası olarak belirlenmiş (m.15/f.1), Yönetmelik'in 15. maddesinin 4. fıkrası gereğince; Hazine ve Maliye Bakanlığınca her yıl ilan edilen yeniden değerlendirme oranı kadar artırılarak 2020 yılı için 1 (bir) yıllık alınacak internet yayın yetkilendirme ücretleri internet platform işletmecileri için 122.580,00-TL+ (Abone sayısı x 0,871202) TL olarak belirlenmiştir (RTÜK 2020a). Koşullu erişim sağlayan internet yayın platform işletmecileri bu ücrete ilave olarak, yıllık net satışlarının binde beşini, izleyen yılın Nisan ayı sonuna kadar Üst Kurula ödeyeceği hükmedilmiştir (Yönetmelik, m.15/f.1).

Belirlenen lisans ücretleri Netflix, Blu TV, Puhu TV gibi yayın platformları ya da büyük sermayeleri olan medya hizmet sağlayıcılar için kayda değer bir meblağ olmasa da, bu ücreti ödeme gücüne sahip olmayan ve bu nedenle internet sitelerini kapatmak durumunda kalabilecek pek çok yayıncı bulunmaktadır. Zira, Türkiye'de 13 ayda (2018 yılı başından 2019 yılının Ocak ayına kadar) 184 radyo ve televizyon istasyonu maddi olanaksızlıklardan dolayı kapanmıştır (www.tuyad.org, 30.01.2019). Dolayısıyla öngörülen ücret ödemeleri çoksesliliğin önünde bir engel teşkil etmektedir.

4.1.2. Ticari İletişim ve Abonelik Gelirlerinden RTÜK'e Pay Ödenmesi

Yönetmelik'in 16. maddesinin 1 fıkrasının j bendine göre; 26/8/2011 tarihli ve 28037 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan ve Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre elde ettiği ticari iletişim gelirlerini beyan etmekle ve buna isabet eden Üst Kurul payını ödemekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.*

Yönetmelik'in 16. maddesi'nin 1. fıkrasının k bendinde; medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmetlerini abone ve/veya kullanıcılara ücret karşılığında ve koşullu erişim yoluyla sunmaları halinde yıllık net satışlarının binde beşini izleyen yılın Nisan ayı sonuna kadar Üst Kurula ödemekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Buna göre; örneğin ABD merkezli bir kuruluş olan ve Türkiye'de 1 buçuk milyon abonesi bulunan Netflix'in (www.haberturk.com.tr, 2020), Türkiye'ye yıllık abonelik gelirlerinden binde 5'ini ödemesi gerekecektir. Fakat Netflix gibi yabancı menşeli yayıncıların

* 1 Ağustos 2019 tarihinden önce ticari iletişim gelirlerinden RTÜK'e ödenmesi gereken pay oranı "%3"tü. Fakat bu tarihte Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlarının Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi Ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan Ve Ödenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile; ticari iletişim gelirlerinden RTÜK'e ödenmesi gereken pay oranı "%3"ten "%1,5'e" düşürülmüştür.

ticari gelirlerini beyan etmeleri ve bu gelirlerden RTÜK'e pay ödeyebilmeleri için, bunun da öncesinde yayın lisansı alabilmeleri için, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulan bir anonim şirket statüsünde olmaları gerekmektedir. Zira Yönetmelik'in 7. maddesinin 1. fıkrasında "İnternet ortamından yayın lisansı münhasıran radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak amacıyla Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulan anonim şirketlere verilir" hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla Netflix, Disney Plus, Apple TV gibi merkezi yurtdışında bulunan yayın kuruluşlarının Türkiye'de hizmet vermeleri için Türkiye içerisinde şirket kurmaları gerekmektedir.

2.4. Yayın İçeriklerinin Denetimi

İnternet ortamından bu Yönetmelik'e aykırı olarak yapılan yayın hizmetleri RTÜK tarafından resen ve/veya şikâyet üzerine tespit edilecektir. Yönetmelik'in 16. maddesinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yükümlülükleri belirlenmiştir. Buna göre; İnternet ortamından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar; 5651 sayılı Kanun ve 6112 sayılı Kanunlarda, bu Yönetmelikte, ilgili diğer mevzuatta ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalarda öngörülen yükümlülükleri yerine getirmekle; Üst Kurulca 6112 sayılı Kanun kapsamında uygun bulunmayan ihlâl konu isteğe bağlı yayın hizmetlerini program kataloğundan çıkarmakla yükümlüdürler. İnternet yayın platform işletmecileri ise 17. maddede belirtildiği üzere, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sorumlu oldukları mevzuatın yanı sıra İdari ve Mali Şartlar Yönetmelik'inde öngörülen sorumlulukları da yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere; internet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ve internet yayın platform işletmecilerinin yayın içeriklerini 5651 sayılı Kanun'un 'Erişimin engellenmesi kararı ve yerine getirilmesi' kenar başlıklı 8. maddesinde yer alan katalog suçlar ve 6112 sayılı Kanun'un 8. Maddesinde yer alan yayın hizmeti ilkelerini göz önünde bulundurarak sunmaları gerekmektedir.

5651 sayılı Kanun'un 8. Maddesi'nde öngörülen katalog suçlar şunlardır:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

- 1) İntihara yönlendirme (madde 84),
- 2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
- 3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
- 4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
- 5) Müstehcenlik (madde 226),
- 6) Fuhuş (madde 227),
- 7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

6112 sayılı Kanun'un 8. Maddesi gereğince; Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkroda yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

a) *Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.*

b) *İrk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.*

c) *Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.*

ç) *İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.*

d) *Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. (Mülga ikinci cümle: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) (...)*

e) *İrk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefi düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.*

f) *Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlâka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.*

g) *Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.*

ğ) *Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.*

h) *Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.*

ı) *Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayımlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.*

i) *Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.*

- j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.
- k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.
- l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.
- m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.
- n) Müstehcen olamaz.
- o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.
- ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.
- p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.
- r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.
- s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.
- ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.
- t) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.
- (2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlâkî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz.
- (3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlâkî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.
- (4) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/60 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/50 md.) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve

hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz.

Yönetmelik'in 16. maddesinin c bendinde; internet ortamından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar; Üst Kurulca 6112 sayılı Kanun kapsamında uygun bulunmayan ihlâl konu isteğe bağlı yayın hizmetlerini program kataloğundan çıkarmakla yükümlü tutulmuştur.

Dolayısıyla, özellikle Netflix, Puhu TV, Blu Tv gibi isteğe bağlı yayın hizmeti sunan yayıncıların sunmuş olduğu pek çok içeriği, program kataloglarından çıkarmak durumunda kalacağı açıktır. Zira, bu yayın kuruluşlarının program içeriklerine bakıldığında önemli bir kısmının şiddet, müstehcenlik, alkol, tütün ve uyuşturucu madde ürünlerinin kullanımı gibi 6112 sayılı Kanun'un 8. Maddesindeki yayın ilkelerini ihlâl niteliği taşıyan pek çok öğeyi barındırdığı görülmektedir. Bir örnekten yola çıkılacak olursa, Türkiye'de 2019 yılı Netflix izlenme verilerine göre bu platformdan en çok izlenen diziler arasında La Casa de Papel dizisi yer almaktadır (www.milliyet.com.tr/, 10.03.2020). Bu dizi içeriğinde argo, şiddet, cinsellik, çıplaklık, alkol, sigara ve uyuşturucu madde kullanımı gibi sahnelerin yer aldığı, Netflix tarafından dizinin en başında, bir uyarı yazısı şeklinde bildirilmektedir (www.netflix.com, 10.03.2020). Söz konusu mevzuat gereği bu ve benzeri içeriklerin yayıncılar tarafından program kataloğundan çıkarılması gibi kısıtlamalar yaşanabilecektir.

2.4.1. Koruyucu Sembol

Yönetmelik'in 16. maddesinin ı bendinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşların koruyucu sembol (akıllı işaret) sistemi kullanarak izleyicileri program hizmetlerinin içeriği hakkında sesli veya yazılı olarak bilgilendirmekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

6112 sayılı Kanun'un 3. maddesinin j bendinde koruyucu semboller (akıllı işaretler) *"yayın hizmetinin içeriği hakkında izleyicilerin bilgilendirilmesi amacıyla medya hizmet sağlayıcılar tarafından kullanılan ortak semboller"* olarak tanımlanmıştır. Koruyucu semboller (smart figures) özelde çocukları ve gençleri, genelde ise toplumu zararlı yayınlardan korumaya yöneliktir (Çiftçi 2017, 346). Koruyucu semboller, cinsellik, şiddet/korku, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar (ayrımcılık, alkol ve sigaranın aşırı kullanımı, madde kullanımı, kanun dışı davranışlar ile kaba veya küfürlü konuşma) şeklinde üçü içeriğe yönelik; tüm izleyici, 7 yaş, 13 yaş ve 18 yaş şeklinde dördü yaşa yönelik olmak üzere yedi ayrı kategoride düzenlenmiştir (RTÜK 2020c).

İnternet dünyasında böyle bir uyarın bulunmasının hedef kitle açısından ne kadar koruyucu olabileceği tartışmalıdır. Örneğin, gerçek hayatta, dünyanın pek çok ülkesinde çocukların pornoya erişimi hukukî düzenlemeler, sosyal kurallar ve piyasa normları bağlamında sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamalar hukukî anlamda reşit olmayanlara porno satışının kanunla yasaklanması, sosyal normlar bakımından reşit olmayanlara porno satışının ayıplanması ve piyasada ise pornonun belli bir bedel karşılığı satılması şeklinde gerçekteşmektedir. Görüldüğü üzere her üç düzenleme aracının işlerliği, gerçek hayatın mimarisinin elverişli olmasına bağlıdır. Bir başka deyişle, gerçek hayatta reşit olmayanları gözle tespit etmek ve kimlik sormak mümkün olduğu için, yukarıda bahsi geçen her üç düzenleme de etkili olabilmektedir (Lessig 1999, 503-504). İnternette bir yayının, örneğin şiddet, korku, cinsellik, ayrımcılık, alkol ve sigaranın aşırı kullanımı, madde kullanımı, yasa dışı davranışlar vb. konular içermesi ile ilgili olarak koruyucu sembol kullanılmasının etkililiği problemleri bir konudur. İnternet dünyası için web sitesinin ziyaretçisinin yetişkin veya çocuk olmasını tespit etmek ya da kimlik doğrulamak, mümkün değildir (Lessig 1999, 503). Dolayısıyla bu tür koruyucu önlemler de kanaatimizce etkili olmayacaktır.

2.5. İfade Hürriyeti Açısından RTÜK'ün İnternet Denetimi

Her geçen gün yaygınlaşan ve gittikçe geleneksel medyaya göre daha çok tercih edilen bir kitle iletişim aracı olan internetin ifade hürriyeti kapsamında olduğu şüphesizdir. Bir ülkede ifade hürriyetinden söz edebilmenin ilk koşulu, o ülkede her türlü haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe öğrenilebilmesi ve toplanabilmesi imkânının bulunmasıdır (Dönmezer ve Bayraktar 2016, 105). İfade hürriyeti, klâsik insan haklarına girer ve bir temel hak ve hürriyet olarak uluslararası belgelerde (BM İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi m.19; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) m.10; BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme m.13,17), Anayasalarda (1787 ABD Anayasası, 1791 First Amendment, 1. ek madde; 1949 Alman Anayasası m.5; Portekiz Anayasası m.37; İtalyan Cumhuriyeti Anayasası m.21; 1958 Fransız Anayasası m.4/3; 1982 Türk Anayasası m.25,26,27) ve kanunlarda (5187 sayılı Basın Kanunu m.3; 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 6,7) düzenlenip teminat altına alınmıştır (Çiftci ve Ergüney 2020, 25). Uluslararası sözleşmelerde, Anayasalarda ve ülkelerin özel kanunlarında düzenlenen ifade hürriyetinin hukuken varlığını kabul edebilmek için temel öge niteliğindeki üç hak daima zorunlu görülmüştür. Bunlar (İçel 2018, 96-100):

- Haber, düşünce ve kanaatleri serbestçe öğrenilemek ve toplayabilmek hakkı,
- Düşünce ve kanaatleri serbestçe açıklayabilme hakkı,
- Haber, düşünce ve kanaatleri serbestçe yayabilme hakkı.

Bu bağlamda, 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve ilgili Yönetmelik, AİHS'nin 10., Anayasa'nın 13.,22., 25., 26., ve 31. maddeleri yönünden de tarafımızca incelenmiştir.

AİHS'nin 10. maddesinde herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu, bu hakkın kamu makamları tarafından müdahale olmaksızın ve ulusal sınırlar dikkate alınmaksızın, görüşlere sahip olma ve bilgi ve düşünceleri edinme ve bunları yayma özgürlüğünü içerdiği belirtilmiştir. Benzer şekilde, Anayasa'nın 25. maddesinin birinci fıkrasında herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu kanun ile teminat altına alınmıştır.

İfade hürriyeti, düşünce ve kanaatlerin içeriği ile ilgili bir hürriyet olarak sınırlı olmamakla birlikte, aynı zamanda bu düşünce ve kanaatlerin yayılması bakımından da koruma altına alınmıştır. Zira Anayasa'nın 26. maddesinde ifade hürriyeti hakkının kitle iletişim araçları vasıtasıyla kullanılmasıyla ilgili olarak "herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir" denilmiştir. Burada geçen "başka yollar" ifadesinden, her türlü ifade aracının hukukî güvence altında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda haber, düşünce ve kanaatlerin iletilmesinde ve alınmasında önemli bir işlev gören internet, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamındadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, internet erişimine yönelik herhangi bir kısıtlamanın ifade hürriyeti kapsamında incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir (E. No: 2015/76 K.No: 2017/53 Karar T.:15/11/2017 Resmi Gazete Tarih –Sayı: 7.2.2018-30325, akt. Çiftci ve Kırgıl, 2019: 138). Bununla birlikte Anayasa'nın 22. Maddesinde herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, haberleşme veya iletişim sağlama niteliği ya da amacı taşıyan ve bu amaçla kullanılan internet içeriği ya da uygulamaları Anayasa'nın 22. Maddesi gereğince de güvence altına alınmıştır. (E. No: 2015/76 K.No: 2017/53 Karar T.:15/11/2017 Resmi Gazete Tarih –Sayı: 7.2.2018-30325, akt. Çiftci ve Kırgıl 2019, 139).

Kişilerin haber alma hürriyetinin teminat altına alınmasıyla yetinilmemiş, ayrıca Anayasa'nın 31. maddesinde kişiler ve siyasi partilerin, kamu tüzel kişiliklerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. İnternet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşları, yine burada sözü edilen "basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçları" ifadesi kapsamında değerlendirilebileceği açıktır.

Öte yandan, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti mutlak ve sınırsız değildir. Anayasa'da bulunan temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması rejimine tabiidir. Temel hak ve hürriyetlerden biri olan ifade hürriyetinin sınırlandırılması Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler göz önünde bulundurularak yapılabilir. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması, özlerine dokunulmaksızın ancak kanunla yapılabilir ve demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Uluslararası belgelerde, anayasalarda ve pek çok kanunda güvence altına alınan ve temel hak ve özgürlük alanına giren ifade hürriyetinin, Türkiye'de internet yayınları bakımından zaman zaman kısıtlandığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, yukarıda da

belirtildiği üzere, geçmişte YouTube, wikipedia gibi büyük internet sitelerinin içeriklerinin tamamını kapsayacak şekilde çeşitli nedenlerle erişimin engellenmesi kararlarının alındığı bilinmektedir. Bu tür uygulamalar ile yasaklanmak istenen içeriğin yanında binlerce, hatta milyonlarca içeriğin ve ilgisiz birilerinin ve bunlardan yararlanmak isteyen vatandaşların cezalandırılmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu durum büyük bir adaletsizliğe neden olmakta ve hukukiliğini kaybetmektedir. Örneğin zararlı içerikten ötürü bir kitap nedeniyle bir kütüphaneyi kapatmak (Akgül 2008, 367) nasıl hukuki olmaz ise herhangi bir içerik yüzünden bir internet sitesinin tamamına yönelik erişimin engellenmesi kararı alınması da hukuki olmayacaktır.

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve Yönetmelik kapsamında henüz bu mevzuatın yeni çıkarılmış olması nedeniyle bir erişim engellemesi veya başka bir yaptırım kararı bulunmamaktadır. Fakat bu düzenlemeler de, yine yukarıda verilen örnekteki uygulamalara benzer erişim engellemelerinin yapılabileceği hükümler içermektedir. Bu bağlamda internet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcıların ilgili mevzuat ile belirlenen birtakım yaptırımlara tabii tutulmasının, ifade hürriyetine doğrudan bir müdahale niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır.

3. 2019 yılı Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nda RTÜK'ün İnternet Denetimi

Türkiye için Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2019 yılı Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nda; RTÜK'e tüm çevrimiçi medya hizmet sağlayıcılarının ve platform operatörlerinin yayın hizmetlerini denetleme ve yasak getirme yetkisi verildiği ifade edilmiş ve RTÜK'ün internet üzerinden yapılan radyo ve televizyon yayınlarına ilişkin denetimi, 'kapsamlı' ve 'sansür yetkilerini daha da artıran bir düzenleme' olarak görülmüştür. Yasal çerçevede ve mevzuatın uygulanmasında, medya ve internette ifade özgürlüğünü güvence altına alan hiçbir gelişme olmadığı vurgulanarak, internet mevzuatının ifade özgürlüğünü engellediği ve Avrupa standartları ile uyumlu olmadığı dile getirilmiştir. İnternet mevzuatı çerçevesinde, yürütmenin, uygun olmayan şekilde geniş kapsamlı gerekçeler temelinde ve mahkeme kararı olmaksızın internet içeriğini engellemesine imkân verdiği, pek çok internet sitesinin kapatıldığı ifade edilerek, bu durumun endişe verici olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenlerle, Komisyon tarafından, internet mevzuatının AB standartlarına uygun olarak gözden geçirilmesi tavsiye edilmiştir (AB 2019 İlerleme Raporu).

Avrupa Birliği ülkelerindeki RTÜK benzeri kuruluşlara bakıldığında; İngiltere'de OFCOM (İletişim Ofisi), İtalya'da ise AGCOM (İletişimi Koruma Otoritesi) radyo ve televizyon yayıncılığının yanı sıra uydu yayıncılığı, internet, mobil iletişim, telefon ve posta hizmetleri gibi çeşitli alanlarda da düzenleme ve denetleme yetkilerine sahip olduğu görülmektedir. Fransa'daki CSA (Görsel-İşitsel Yüksek Konsey) ve Almanya'daki DLM

(Eyaletlerarası Medya Direktörler Kurulu) ise özel olarak radyo ve televizyon alanının düzenlenmesi, denetlenmesi ve yayın lisansının verilmesi yetkisine sahiptir (Coşkun, 2017: 218).

Bazı Avrupa Birliği ülkelerinde de (İngiltere ve İtalya) RTÜK benzeri kuruluşların interneti denetleme yetkisi olmasına rağmen, Türkiye’de RTÜK’e internet ortamındaki radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların denetim yetkisi verilmesinin Avrupa Komisyonu tarafından endişe verici görülmesi ve eleştirilmesinin nedeni, kanaatimizce, yapılan düzenlemenin denetim bakımından sert yaptırımlara neden olabilecek bir potansiyele sahip olması ve geçmişte uygulanan internet yasaklarıdır.

SONUÇ

6112 sayılı Kanun’a 21 Mart 2018 tarihinde 29/A maddesinin eklenmesiyle birlikte RTÜK’ün internet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşları denetlemesi yasal hale gelmiş ve bu denetimin usul ve esasları, RTÜK ve BTK’nın müştereken hazırlamış oldukları ve 1 Ağustos 2019’da yürürlüğe giren “Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik”te belirlenmiştir.

Demokratik toplum düzeni içerisinde, internet alanının düzenlenmesi, sınırların ve uyulması gereken kuralların belirlenmesinde, bireylerin özgürlük alanına müdahalede bulunulmaması son derece önem arz etmektedir. 6112 sayılı Kanun’un 29/A maddesi ve ona dayanan Yönetmelik’in internet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcılara öngördüğü yükümlülükler ve yaptırımlar internet özgürlüğü açısından oldukça kısıtlayıcıdır. İnternet özgürlüğünün bulunmadığı bir ortamda, internetin bireylere sunduğu çok çeşitli imkânlardan yararlanmak da birçok bakımdan mümkün olamamaktadır. Bir yandan sert bir sansür rejimi uygularken diğer taraftan internetin nimetlerinden yararlanmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir (Ryan 2019, 224). İnternet mevzuatında sık sık sınırlama yönünde değişiklik yapılması, yeni sınırlamalar getirilmesi internetin Türkiye’deki gelişimini engelleyebilecek ve ülkemizin internet yayıncılığı bakımından çağın gerisinde kalmasına neden olabilecektir. Ayrıca bu sınırlamalar, gerek Avrupa Birliği gerekse diğer uluslararası platformlarda iletişim özgürlüğü açısından sürekli eleştirilen Türkiye’nin, bu eleştirilere daha fazla maruz kalacağına işaret etmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan incelemeler neticesinde söz konusu düzenlemelerin, Anayasa’ya aykırılık, ifade hürriyeti, hukukî belirlilik ve hukuk güvenliği bakımından çeşitli sorunlar içerdiği tespit edilmiştir. Bu problemler en genel haliyle aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- RTÜK’ün denetimi kapsamına giren internet yayınlarının hangileri olacağı, Yönetmelik kapsamının ne ölçüde esnetilebileceği muğlak ve yoruma açıktır. Bu durum kamu otoritelerine sınırları belli olmayan yetkiler vermektedir.

- İnternet ortamında yayın yapan medya hizmet sağlayıcılara lisans alma zorunluluğu getirilmesi, aksi halde uygulanacak tedbirler Anayasa'ya aykırıdır.
- İnternet ortamında yayın yapan medya hizmet sağlayıcıların RTÜK'e ödemesi öngörülen ücretler, çoksesliliğin önünde bir engel teşkil etmektedir. Zira belirlenen ücretleri ödeme gücüne sahip olmayan pek çok medya hizmet sağlayıcısı vardır.
- İnternet ortamında yayın yapan yabancı menşeli medya hizmet sağlayıcıların lisans alabilmeleri ve gelirlerinden RTÜK'e pay ödeyebilmeleri için Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre bir anonim şirket kurmaları gerekmektedir.
- İnternet genellikle bireysel kullanılan bir iletişim aracı olduğundan ve internet ortamında web sitesinin ziyaretçisinin yetişkin ya da çocuk olduğunu tespit etmek mümkün olmadığından "koruyucu sembol" kullanılması kanaatimizce etkili olmayacaktır.
- İnternet gerek teknik açıdan gerekse yayıncılık açısından farklı bir mecradır. Bu alandaki yetki, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na verilmişken, internet üzerinden yayın yapan medya hizmet sağlayıcılar bakımından, esasen adından da anlaşılacağı üzere görev yönünden ilişkili olmayan RTÜK'e ayrıca bir yetki verilmesi yerinde olmamıştır. Ayrıca bu düzenleme, BTK ve RTÜK arasında bir yetki karmaşası ve çatışmasına yol açabilecek niteliktedir.

Kanaatimizce, herkes tarafından yalnızca bir düğmeye basmak suretiyle ulaşılabilen radyo ve televizyon yayınlarının kapsayıcı kurallarla denetlenmesi kabul edilebilir; fakat internet yayınlarına erişimin, kişilerin kendi tercihleri olması, bazı yayınlara üyelik, para ödemek gibi belli şartlara bağlı olarak erişilmesi gibi nedenlerle herkes ulaşamayacağı için, benzer kapsayıcı kuralların internete uygulanması, bireylerin özgürlük alanlarına müdahale etmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yapılan düzenlemelerin ifade hürriyetine müdahale niteliği taşıması ve olabilecek en özgürlükçü biçimde yapılması; hem internet kullanıcılarının internetin sunmuş olduğu imkânlardan daha fazla yararlanmasına vesile olacak, hem de çoksesliliğin önünü açacaktır.

KAYNAKLAR

- 5651 Sayılı Kanun Teklifi. 2007. Erişim Adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1397m.htm>
Erişim Tarihi: 18.03.2020
- Avrupa Birliği İlerleme Raporu. 2019. Erişim Adresi: https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html Erişim Tarihi: 07.08.2020.
- Akgül, Mustafa. 2008. "İnternet Yasakları ve Hukuk", *TBB Dergisi*, Sayı: 78, s. 352-372. Erişim Adresi: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-78-461> Erişim Tarihi: 02.01.2020
- Aliyev, Cabir. 2018. *Çevrimiçi İfade Özgürlüğü Teorisi ve Hukuku*. Ankara: Liberte Yayınları.

- Anayasa Mahkemesinin 2016/27 Nolu Kararı (7.4.2016 tarihli, Esas No:2015/94) Erişim Adresi: <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/821ecde7-2a51-4c61-bf22-de7ff302d042?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>, Erişim Tarihi: 10.02.2020
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı. 2012. Ahmet Yıldırım V. – Türkiye Davası. Esas: 2010/3111 Karar: 2012/ Karar Tarihi: 18.12.2012 Erişim Adresi: <http://aihmgunlugu.blogspot.com/2012/12/aihm-ahmet-yldrm-v-turkiye-karar.html>, Erişim Tarihi: 05.02.2020.
- Avrupa Konseyi. 2014. *Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Tarafından Yayımlanan Tematik Belge Özet ve Komiser'in Tavsiyeleri*. Avrupa Konseyi Belge ve Yayın Yapım Departmanı. Erişim Adresi: <https://rm.coe.int/internet-ve-daha-genis-dijital-dunyada-hukukun-ustunlugu-avrupa-konsey/16806daa33>, Erişim Tarihi: 02.02.2020
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. 2020. "Türkiye'de İnternet Hukuku". Erişim Adresi: <https://internet.btk.gov.tr/turkiye-de-internet-hukuku>, Erişim Tarihi: 05.02.2020
- Canata, Fatih. 2016. "5651 Sayılı Kanun Kapsamında İnternet Düzenlemeleri ve Düşünce-İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme." *Türk Kütüphaneciliği*, (30) 185-205.
- Council of Europe. 2020. "The Council of Europe's Convention on Cybercrime". Erişim Adresi: www.coe.int/en/web/conventions/full-list/ /conventions/treaty/185/signatures?p_auth=9s8dPjz, Erişim Tarihi: 05.02.2020
- Coşkun, Sena. 2017. Avrupa Birliği'nin Görsel-İşitsel Politikası Bağlamında Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'daki Radyo ve Televizyon Yayın Hizmetlerinin Denetimi. *İnsan & İnsan*, 4(13). 199-222.
- Çiftci, Ahmet. 2017. *Vatandaşlık Bilgisi Demokrasi ve İnsan Hakları*. Geliştirilmiş 5. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çiftci, Ahmet. ve Ergüney, Merve. 2020. "Düzeltilme ve Cevap Hakkında Yeni Gelişmeler: Sinema Filmlerine Karşı Düzeltilme Ve Cevap Hakkı Kullanılabilir Mi?." *Türkiye Yazarlar Birliği Dergisi*. Sayı 28, s. 23-55.
- Çiftci, Ahmet. ve Kırgıl, Sevinç. 2019. *Türk Basın Yayın Mevzuatı (İçtihatlı)*, 3. Baskı. Ankara: Adalet Yayınları.
- Dedeoğlu, Gözde. 2016. *Teknoloji, İletişim, Yeni Medya ve Etik*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Dönmezer, Sulhi ve Bayraktar, Köksal. 2016. *Basın Hukuku*. Genişletilmiş 6. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Global Digital 2019 Reports. 2019. *İnternet Kullanıcı İstatistikleri*. Erişim Adresi: <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> Erişim Tarihi:02.01.2020.
- Gürkaynak, Gönenc; Yılmaz, İlay. ve Kaya, Pınar. 2010. "Türk İnternet Hukuku Uygulamasının ve Mevzuatının Evriminin İlk Dönemini Tamamlaması İçin Öneriler ve Gözlemler." *Uluslararası Bilişim Hukuku Kurultayı*, 9-11 Haziran 2010, İzmir, Türkiye. Erişim Adresi: https://www.gurkaynak.av.tr/docs/Turk_Internet_Hukuku_Uygulamasinin_ve_Mevzuatinin_Evriminin_Ilk_Donemini_Tamamlamasi_Icin_Oneriler_ve_Gozlemler.pdf Erişim Tarihi: 05.02.2020.
- İçel, Kayıhan. 2009. "Türkiye'de İnternet Ortamında İşlenen Suçlardan Ve Kabahatlerden Sorumluluğun Genel Esasları - Erişimin Engellenmesi-İçeriğın Yayından Çıkarılması Ve Cevap Hakkı." *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), s. 17-28.
- İçel, Kayıhan. 2018. *Kitle İletişim Hukuku*. Yenilenmiş 13. Bası. İstanbul: Beta Yayınları.
- Karaduman, M. 2003. "İnternet ve Gazetecilik", *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, editör Sevda Alankuş, 137-150. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Karasar, Niyazi. 1994. *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Ankara: 3A Araştırma Eğitim.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel

Kaya, Mine. 2015. "Almanya'da İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu", *AÜHFD*, 64(3), s.739-774.
Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/622456> Erişim Tarihi:02.02.2020.

Lessig, Lawrence. 1999. "The Law Of The Horse: What Cyberlaw Might Teach". *Harvard Law Review*. Vol. 113: 501, s.501-549. Erişim Adresi: <https://cyber.harvard.edu/works/lessig/finalhls.pdf> Erişim Tarihi: 05.01.2020

Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlarının Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi Ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan Ve Ödenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelikle Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 2019. T.C. Resmi Gazete (30849, 1 Ağustos).

Netflix Abone Sayısı. 2020. Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/yazarlar/oray-egin/2546318-biz-kac-kisiyiz-sorusunun-yaniti-belli-oldu-15-milyon-insan> Erişim Tarihi: 10.03.2020

Radyo, Televizyon Ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik. 2019. T.C. Resmi Gazete (30849, 1 Ağustos).

RTÜK. 2020a. *2020 Yılı Uydu, Kablolu ve İnternet Yayın Lisans Ücretleri ile Yayın İletim Yetkilendirme ve Verici Tesis ve İşletim Şirketi Yayın İletim Yetkilendirme Ücreti*. Erişim Adresi: <https://www.rtuk.gov.tr/duyurular/3788/8188/2020-yili-uydu-kablolu-ve-internet-yayin-lisans-ucetleri-ile-yayin-iletim-yetkilendirme-ve-verici-tesis-ve-iletim-sirketi-yayin-iletim-yetkilendirme-ucreti-belirlendi.html> Erişim Tarihi: 10.02.2020

RTÜK. 2020b. *İnternet Ortamından Yayın İzni Başvurusunda Bulunan Kuruluşlar* ErişimAdresi:<https://www.rtuk.gov.tr/Search.aspx?Keyword=%C4%B0nternet%20Ortam%C4%B1ndan%20Yay%C4%B1n%20%C4%B0zni%20Ba%C5%9Fvurusunda%20Bulunan%20Kurulu%C5%9Flar> Erişim Tarihi: 10.03.2020

RTÜK. 2020c. *Akıllı İşaretler Nedir?* Erişim Adresi: <https://www.rtukisaretler.gov.tr/AIsaretlerPublic/content?id=1&mid=3> Erişim Tarihi: 20.01.2020.

Ryan, Johnny. 2019. *İnternetin Geçmişi*. Çeviren Birsen Keleş. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.

Sınar, Hasan. 2001. *İnternet ve Ceza Hukuku*, İstanbul: İ.Ü. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.

TUYAD. 2019. *Türkiye Genelinde Son 13 Ayda Kapanan Radyo ve Televizyon Kanalı*. Erişim Adresi: <https://www.tuyad.org/tuyad-telekomunikasyon-uydu-ve-yayincilik-derneği-yonetim-kurulu-baskani-hayrettin-ozaydin-turkiye-genelinde-son-13-ayda-183-televizyon-ve-radyo-kanalinin-kapandigini-acikladi/> Erişim Tarihi: 04.08.2020.

Yıldız, Sevil. 2013. *Medya ve Hukuk*. Geliştirilmiş 3. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.